

URUSHDAN KEYINGI TA'LIM TIZIMIDA BOLALAR BILAN ISHLASHNING YANGI MODEL: TRAVMADAN MOTIVATSIYAGA.

Zoirova Diyora Shavkat qizi

O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti

Annotatsiya. *So'nggi urushlardan so'ng ta'lim tizimi faqat bilim berish vazifasini bajarmay, bolalarning ruhiy tiklanishi, ishonch va motivatsiyani qayta yuzaga keltirishga ham yo'naltirilishi lozim. Ushbu maqola urushdan keyingi sharoitda bolalar bilan ishlashning yangi pedagogik modeli: travmadan motivatsiyaga o'tishga bag'ishlanadi. Tadqiqot jarayonida xalqaro tajribalar, xususan, UNICEF va UNESCO hisobotlari, "inklyuziv ta'lim" va "psixososial reabilitatsiya" metodlari tahlil qilindi. Natijalar shuni ko'rsatdiki, bu yondashuv bolalarning maktabga qaytishni xohlamasligi, diqqat yo'qolishi kabi muammolarini kamaytiradi va ruhiy tiklanish jarayonini rag'batlantiradi. Xulosa qilinsa, urushdan so'ng ta'lim modeli - bu faqat o'qitish emas, balki umidga yo'l ochishdir.*

Kalit so'zlar: *urushdan keyingi ta'lim, bolalar ruhiy salomatligi, psixososial qo'llab-quvvatlash, inklyuziv ta'lim, motivatsiya*

Kirish

Urush insoniyat uchun eng katta fojialardan biridir. U nafaqat hayotni, balki kelajakni ham o'zgartirib yuboradi. Ayniqsa, urush davrida yoki undan keyin voyaga yetayotgan bolalar uchun bu jarayon ruhiy va ijtimoiy sinovdir. Ular ko'rgan yo'qotishlar, qo'rquv, beqarorlik hissi o'qish, orzu qilish va jamiyatga ishonch tuyg'usini susaytiradi. Shu sababli, urushdan keyingi davrda ta'lim tizimi faqat bilim berish emas, balki bolalarni ruhiy tiklash, ularda ishonch va motivatsiyani qayta shakllantirish vazifasini ham bajarishi zarur. Ushbu maqola urushdan keyingi sharoitda bolalar bilan ishlashning yangi pedagogik modeli, psixologik yondashuvlari va ijtimoiy qo'llab-quvvatlash mexanizmlarini tahlil qiladi. Maqolada ta'lim tizimida "travmadan motivatsiyaga" o'tish jarayoni ko'rib chiqiladi.

Metodlar

Maqolani tayyorlash jarayonida xalqaro tajribalar o'rganildi. Jumladan, Suriyada, Ukrainada va Afg'onistonda urushdan keyingi ta'lim dasturlari, UNICEF va UNESCO tashkilotlarining hisobotlari tahlil qilindi. Shuningdek, pedagogik psixologiya sohasidagi zamonaviy yondashuvlar, "inklyuziv ta'lim" va "psixososial reabilitatsiya" metodlari asos qilib olindi. Metodologiya sifatida deskriptiv-tahliliy yondashuv qo'llanildi - turli manbalar solishtirildi, umumiyliklar va farqlar aniqlab olindi.

Natijalar

Tahlil natijalariga ko'ra, urushdan keyingi hududlarda bolalarning taxminan 60% dan ortig'i ruhiy iztirob yoki stress belgilarini ko'rsatadi. Ularning ko'pchiligi diqqatni jamlay olmaydi, darsga qiziqish yo'qolgan, ayrimlari esa o'zini yakkalangan his qiladi. Shunday sharoitda ta'lim tizimiga quyidagi yo'nalishlarda o'zgarishlar kiritish zarur bo'ladi:

1. Psixologik qo'llab-quvvatlash darslari - har kuni yoki haftasiga bir marta o'tkaziladigan suhbatlar, o'yin terapiyasi va san'at orqali his-tuyg'ularni ifoda etish mashg'ulotlari.

2. Ijtimoiy integratsiya dasturlari - turli millat, hudud va tajriba egasi bo'lgan bolalarni birlashtiruvchi loyihalar orqali o'zaro ishonchni tiklash.

3. Moslashuvchan o'quv dasturi - odatdagi qat'iy baholash tizimidan voz kechib, bolaning ruhiy holatiga mos individual ta'lim yo'nalishlarini tanlash.

4. O'qituvchilar uchun maxsus treninglar - pedagoglar faqat o'qituvchi emas, balki ruhiy yordamchi sifatida ham tayyorlanadi.

Bu yo'nalishlar bolalarning maktabga qaytish ishtiyoqini oshiradi, o'zini qadrlash hissini kuchaytiradi va kelajakka ishonchni qayta uyg'otadi.

Muhokama

Urushdan keyingi davrda ta'lim tizimi jamiyatni tiklashning eng muhim bo'g'inidir. Ammo bu jarayon faqat yangi darslik yoki binolar bilan emas, insoniy munosabatlar orqali amalga oshadi. Bolaga mehr, sabr va tushunish kerak. O'qituvchi endilikda faqat bilim beruvchi emas, balki ruhiy tayanch bo'lishi lozim. Ko'plab mamlakatlarda "travma-so'nggi ta'lim modeli" muvaffaqiyatli natija bermoqda masalan, o'yin, rasm, teatr va musiqiy mashg'ulotlar bolalarni ichki og'riqdan chiqarib, o'zini ifoda etishga yordam beradi. Bunday yondashuvlar nafaqat ruhiy salomatlikni, balki o'quv natijalarini ham yaxshilaydi. Shu bilan birga, ota-onalar va mahalla faollari ishtirokidagi "tiklanish maktablari" ijtimoiy birdamlikni mustahkamlaydi. Biroq bu jarayonlar uchun kerakli resurslar, maxsus treninglar va jamiyatning barcha bo'g'inlari - ota-ona, maktab, mahalla-faol ishtirok etishi muhimdir.

Xulosa

Urushdan keyingi bolalar bu yo'qotishlar ichida umid izlayotgan avlodidir. Ularni qayta ta'lim tizimiga olib kirish, ishonchni qaytarish va ruhiy salomatlikni mustahkamlash -har bir jamiyatning eng muhim vazifasidir. Buning uchun psixologik yondashuv, moslashuvchan dars uslublari va ijobiy ijtimoiy muhit zarur. Har bir bola o'qishga qaytganida, bu faqat bir insonning emas, balki butun xalqning tiklanishidir. Shu bilan, urushdan keyingi ta'lim modeli - bu nafaqat o'qitish tizimi, balki insoniyatning yangi umidini qayta qurish yo'lidagi harakatdir.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Boukhari, S. (2025). The Relational Refugee Child: Trauma-Informed and Culturally Responsive Approaches to Educational Inclusion. Educ. Sci., 15(6), 649.

2. Shah, S. (2024, September 6). Keeping children's learning out of the crossfire in conflict is our duty. Brookings.

3. Betancourt, T. S. Et al. (2024). Mental health provision for children affected by war and armed conflicts. European Child & Adolescent Psychiatry.

4. International Journal of Education and Social Science Research. (2024). Education can protect children psychologically... IJESSR, 7(3), 210-219.

5. International Journal of Education Studies. (2019). The Effects of Recovery Techniques Taught to Children After Trauma Experience on the Coping Strategies. EJ1427412.